

Nr 3 2015

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Visitas i Saemien Åålmege

Side 2

Luste vihth gaavnesjidh!

Bielie 8

Vindkraft, reindrif og valg

Side 13

Kyrkan öppnar rum
för sydsamiska

Sid 15

Katarina Barruk
med platedebut

Side 17

Biskop med reindrift på agendaen

Vi er glade for reindrifta, fortalte ordfører Hans Vintervold. Det gir oss utfordringer at dette er en arealkrevende næring, men disse utfordringene er knyttet til areal og ikke til etnisitet.

Biskopen i Nidaros hadde sin første visitas i den sørsamiske menigheten Saemien Åålmege på Røros. Det ble en begivenhetsrik dag med det omfattende tema reindrift. Menigheten fikk høre om både gleder og utfordringer i reindrifta i det sørsamiske området.

Biskop i Nidaros Tor Singaas har planlagt tre ulike bispevisitaser hos menigheten Saemien Åålmege. Saemien Åålmege er en selvstendig menighet vedtatt av Kirkemøtet i vår. Biskop Singaas har vært en viktig resurs for det sørsamiske miljøet i denne prosessen.

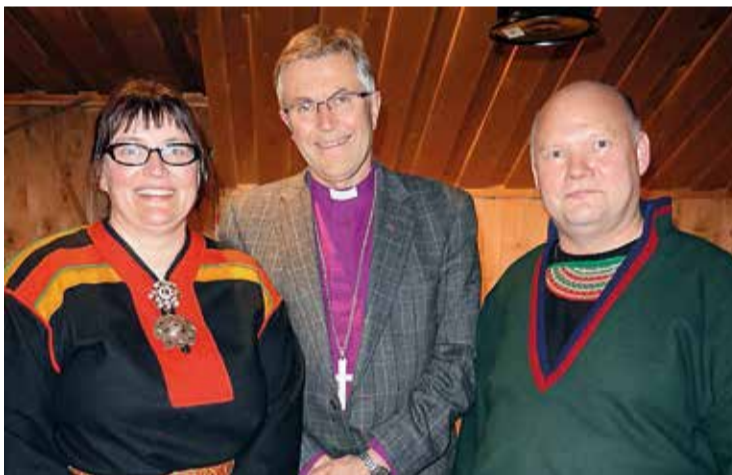
Den første visitasen var lagt til Røros. Der hadde biskopen invitert til et åpent temamøte om reindrift på Storstuggu.

Videre vil neste visitas finne sted på Snåsa i oktober. Der er det lagt opp til tema omkring helse.

Den siste visitasen vil bli neste år i Hattfjelldal, der biskopen ønsker å sette fokus på sørsamisk språk og opplæring.

RØROSSAMISK HISTORIE

Biskopen fikk innledningsvis en grov innføring i de historiske rissene i Rørossamisk

Under visitasen var det gudstjeneste og kirkekaffe i storgamma hos Gallas på Glåmos. Gallas drives av Hanne Svinsås Magga og Svein Ole Joma Granefjell. Her med biskop Tor Singaas mellom seg.

historie. Jenny Fjellheim ved Rørosmuseet viste frem bilder og skriftlige kilder som dokumenterer reindriftas situasjon og utvikling frem til i dag.

Hun pekte på at det har vært omfattende handel og utveksling mellom lokalbefolkning og reindriftssamer i lang tid bakover. Den samiske befolkningen har i utallige generasjoner vært en viktig ressurs med levering av reinkjøtt og dens biprodukter.

BERIKELSE FOR LOKALSAMFUNNET

Leder i lokalforeningen *Áarjel daajven baaatoesaemih* Lars

Aage Brandsfjell (Brekken) pekte på at reindrifta er en berikelse for både Røros kommune og lokalsamfunnet. Han oppfordret kommuneledelsen om å engasjere seg.

– Reindrifta gir mange positive ringvirkninger. Vi beriker samfunnet, men jeg savner kommunenes engasjement. Jeg håper at reindrifta kan bli bedre verdsatt i fremtiden. Jeg føler nå at vi ikke er en del av befolkningen her, sa Brandsfjell.

GLEDER OG SORGER

Biskopen hadde invitert lederne ved de fire sydligste

reinbeitedistriktene på norsk side. Tilhørerne fikk et innblikk i deres yrke, kultur og livssituasjon i reindrifta. Det ble mange gripende fortellinger om både sorger og gleder i hverdagen.

– Vi må sikre livsgrunnlaget for våre barn. Vi må forberede dem på det som ventes av problemer og utfordringer, sa leder i *Saanti sijte*, Laila Marielle Bergström (Stordalen).

Hun fortalte ærlig og oppriktig om hvordan konflikten med grunneiere oppleves og hvilke konsekvenser dette har for sin familie.

Rovdyrsproblematikken var også et annet viktig tema som var gjennomgående i alle innlegg fra de ulike lederne.

Fra Røros kommune informerte kommuneplanlegger Petter Hermansen om kommunens tanker om arealforvaltning og framtidig bebyggelse og oppfordret reindriftsnæringa til å gi innspill til kommuneplanen som var ute på høring.

Tidligere på dagen var det også et møte mellom menighetsrådet (SÅR), kommunen og Aajege der man presenterte og samtalte om arbeidet man står i for den samiske befolkningen.

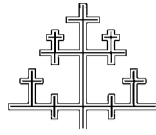
Konstituert fylkesmann i Sør-Trøndelag, Brit Skjelbred, var til stede på begge møtene som aktiv lytter.

VIKTIG MED DIALOG

Kvelden ble avsluttet med gudstjeneste hos den sørsamiske bedriften Gallas i storgamma i Viken. Biskop Singaas oppsummerte visitasdagen med å gi gode tilbakemeldinger til det sørsamiske miljøet. Han trakk frem at det er viktig å skape arenaer for samtale og dialog.

– Denne dagen har vært en stor og sterk opplevelse. Kirka har et ansvar for å samtale om likeverd og menneskeverd. Da er det viktig med det medmenneskelige perspektivet, der kunnskap er ”hemmeligheten”. Vi må gi støtte og styrke til alle som kan hjelpe barna, de er vår fremtid, sa biskop Singaas.

TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Å ha ansvar – og å ta ansvar

I desse dagar er det val i Norge. Her kan alle over 18 år vera med og bestemma kven som skal ha ansvar for å forvalta våre felles verdier.

I kommunar og fylke er det nye, og ein del gamle, personar som skal avgjera, tilrå, avslå og tenka ut nye forslag til vårt felles beste. Dei blir valt på demokratisk vis. Dei som har flest stemmer bak seg får størst makt og ansvar. Fleirtalet bestemmer.

Utfordringa er at den regelen ikkje alltid kan gjelda. "Proletariatets diktatur" heitte det i kommunistisk tankegang. Den store arbeidar-klassen måtte herska over tidlegare styrande klassar.

"Fleirtalet sitt diktatur" er vi meir kjent med sjølv. Det som dei fleste er samde i blir det som styrer. Men ein slikt "diktatur" er fortsatt ikkje eit humant demokrati, og det opplevest i tillegg kanskje ekstra ille for saemieh. Ekstra ille fordi talet saemieh har blitt "reduert" gjennom lovgjeving og praksis frå offentleg styremakt. Jordsalgslova av 1902, fornektning av historie og neglisjering av språk har vore effektive

virkemiddel der, i negativ forstand. Men slik har ein altså blitt færre med samisk identitet som kan ta del i demokratiet.

Så kva andre hensyn enn fleirtalet sin vilje må eit godt demokrati ta? Det handlar om grupper som står i fare for å bli undertrykt, neglisjert eller utviska.

Vi er tydelege på det når det gjeld barn. Dei har ikkje stemmerett, men dei er i høgste grad rekna med og tekne omsyn til. Eldre uføre er ei anna gruppe. Dei har stemmerett, men er ikkje mange nok til å utgjera eit fleirtal. Likevel byggjer vi omsorgs- og tenestetilbod for dei. Grunnen til dette kan sjøvsagt vera at fleirtalet av yrkesaktive, friske vaksne har omtanke for dei som treng ekstra hjelp. Men så er det òg at vi har vore og kanskje har barn sjølv, og vi har omsorg for eldre slektingar eller reknar med at vi sjølv vil trenga ekstra hjelp etter som åra går.

Men fleirtalet av befolkinga i våre område reknar seg ikkje som samisk sjølv – og det er heller ikkje noko ein blir med åra. Det er der

"Å ta ansvar... er å gjera rett for færre, sjølv om det kan vera upopulært blant mange."

eg vil etterlysa politikarar – som andre personar med makt – som ikkje berre har ansvar, men som tar ansvar.

Å ta ansvar er i denne samanhengen å gjera det som er rett for færre folk sjølv det kan vera upopulært blant mange. For det er ikkje det norske demokrati verdig om saemieh blir neglisjert og utviska.

Vindkraft har vore eit tilbakevendande tema i Daerpies Dierie. Det er naturleg all den tid reindrifta kjenner seg pressa på sin eksistens om utbygginga av såkalla u-utnytta natur skal fortsetja. Reindrifta er viktig i seg sjølv som næring, men òg viktig som bærebjelke i samisk kultur.

Til årets kommune- og fylkesting-

val i Norge har vi prøvd å stilla nokre spørsmål til politikarane som skal styra vidare. Spørsmåla må gjerne fortsetja å stillast, for når det kjem til korleis ein vil "legge til rette for reindrifta" så er svara ofte vage og lite konkrete.

Men samisk liv er meir enn reindrift. I så måte gir *Guvvie* i denne utgåva eit innspel frå ein som står på utsida av den, men likevel har felles erfaring med det mange har opplevd. Skodespelar Sven Henriksen har gått frå ein barndom med fornektning til eit vakse liv der han har tatt på seg både kofte og språk og vil vera ein positiv og progressiv kulturformidlar.

Vi kan vanskeleg sei at barnet Sven Henriksen hadde eit ansvar, men den vaksne Sven Henriksen har i alle fall tatt eit ansvar – på sin måte – og det kan vera til inspirasjon for både politikarar og oss andre.

EINAR
BONDEVIK

(Gruv-) motstånd lönar sig!

Det blir inget kalkbrott i Ojnare-skogen på Gotland. Regeringen beslutade nyligen att Ojnare-skogen ska skyddas och föreslår EU att utse den till Natura 2000-område. Det är en mångårig och bitvis bitter kamp som nu är avgjord. Motståndarna mot

exploateringen – miljöorganisationer, delar av lokalbefolkningen, 30 000 enskilda som skrivit på protestlistor och många andra – har haft kraftfullt stöd från Naturvårdsverket.

URBAN ENGVALL

Positivt i Härnösand?

Att demokrati inte självklart är detsamma som majoritetsstyre har konstaterats och dokumenterats tidigare i Svenska kyrkans minoritetsspråkiga sammanhang.

För att landets och kyrkans urfolk samerna ska ha en chans till inflytande krävs positiv särbehandling. Sådan kan lätt motiveras både uti-

från en allmän människo- och demokratisyn och utifrån kyrkans tro.

Vi hoppas att Härnösands stift har detta – som även fästs på papper i stiftets egna utredningsdokument – i åtanke när man inför 2016 rekonstruerar sitt samiska arbete.

URBAN ENGVALL

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Nidarosen bispe Tor Singsaas murredeminie
gosse guvvide vuartesjeminie maanaj ektine.
Mirja Krihke Mortensson Kvistad (Plassje) jih
Nejla Mortensson (Ålen) eadtjohke
soptsestægan. Läs mer på sid 20.

Foto: Meerke Krihke Leine Bientie

Vi trenger samisk helsetjeneste

Ole Mathis Hetta er same, läkare og rådgivare i hälsofrågor. Han talar gärna om förhållandet mellom v sterl ndsk skolmedisin og samisk traditionell folkmedisin. Men h r har Daerpies Dierie st llt några frågor till Hetta om behovet av samisk medisin og h lsov rd.

Du har i många  r arbeitat inom området urfolk og hälsa. Hur vill du, till att b rja med, sammanfatta dina erfarenheter når det gäller samers hälsa og samisk h lsov rd?

– Jeg har vært opptatt av samisk helse i mer enn 40 år, siden jeg som ung lege opplevde hvor stor pris samiske pasienter satte på   få snakke samisk med legen. Etter mer enn 8 år i Afrika som lege som hele tiden måtte bruke tolk, opplevde jeg hvor krevende en kommunikasjon via en tolk er. Dette har gjort meg meget bevisst på   språk, kultur og felles verdensoppfatning er uhyre viktig i helsetjenesten og altfor ofte undervurdert.

IKKE NÅDDE FRAM

Finns det någon enskild, h lsorelaterad h ndelse under din oppv xt som har pr glat din egen livsriktning og livsf rst else?

– I den vesle bygda hvor jeg vokste opp, hadde vi i vårt hjem telefon som skulle betjene alle, en talestasjon for televerket. Det er en setning som har brent seg i mitt minne: "Ean hal moai gal gulahallan – vi to forsto nok ikke hverandre." Det var mange, mange, ja nesten alle som sa det når de hadde hatt en samtale med offentlige myndigheter. En erkjennelse om at de ikke nådde fram! Dette har for meg blitt som et slags kall til   arbeide for endring slik at enkeltpersoner i møte med offentlige instanser skal kunne bruke samisk, sitt morsmål.

N mn de viktigaste orsakerna till att vi beh ver en samisk medisin/h lsov rd!

– Vi trenger en helsetjeneste som språklig og kulturelt er til-

Ole Mathis Hetta.

passet for samiske pasienter slik at de kan få likeverdige helsetjenester. I de nordiske land er likhet en kjerneverdi som alle bifaller, men i et likhetssamfunn vil minoriteter svært ofte falle igjennom. Likheten er basert på majoritetens premisser. Vi trenger   bli bevisst på at vi skal ha likeverdige tjenester, ikke like nødvendigvis. I en helsetjeneste som er tilpasset samiske pasienter, dvs. samisk helsetjeneste, vil samisk språk, samisk kultur og samisk virkelighetsforståelse danne basis for pasientbehandlingen. Det vil skape tillit, forståelse og trygghet hos den samiske pasienten, men også hos helsepersonellet.

I Norge har ni kommit ganska långt når det gäller samisk h lsov rd, i Sverige inte alls lika långt.  r det så du ser det også? Vad beror skillnaden på? Vilka  r orsakerna till att det kan vara sv rt få h lsomyndigheter og politiker att förstå behovet?

– Norge er minst en generasjon (30  r) foran Sverige i   utvikle bedre og tilpassete helsetjenester for samene, men vi har langt igjen f r vi kan si at samiske pasienter har likeverdige helse-

tjenester i forhold til norske. At Sverige ligger langt etter, gjelder jo ikke bare helsetjenester, men alle samsfunnomr der som utdanning, rettighetsspørsmål osv. Sverige har jo ikke ratifisert ILO konvensjon nr 169, og hele debatten i Sverige bærer jo preg av manglende anerkjennelse av samer som urfolk med egne rettigheter. Det gjelder   stå på og ikke gi opp. Sametinget i Sverige er jo sterkt svekket pga indre stridigheter, og jeg blir ofte skamfull over måten Sametinget i Sverige opptrer på.

DREIER SEG OM PENGER

Vilka  r de slutsatser ni idag kan dra av försöken att kombinera v sterl ndsk skolmedicin med samisk traditionell medisin? Hur beh ver ni gå vidare?  r du hoppfull eller pessimistisk når det gäller den fortsatta utvecklingen av samisk medisin/h lsov rd?

– Samene i de nordiske landene, Norge, Sverige og Finland, er i urfolkssammenheng meget privilegert i forhold til urfolk i andre deler av verden. Vi har fått del i den nordiske velstandsutviklingen, er ikke rammet av fattigdom, dårlige

boliger, arbeidsløshet slik at vi sosialt og medisinsk ikke er rammet av fattigdomssykdommene. Samer på russisk side er langt dårligere stilt enn i de nordiske land og er rammet av samme type lidelser og i samme målestokk som urfolk andre deler av verden: fattigdom, vold, rusproblematikk, selvmord, kroniske sykdommer og lav gjennomsnittlig levealder.

Samene i de nordiske land skiller seg svært lite ut fra majoritetsbefolkningen når det gjelder dødelighet og sykelighet, helsetjenestetilbudet er teknisk sett bra selv om det langt fra er godt tilpasset samiske pasienters behov.

Erfaringen med tilpassing av helsetjenester til samiske pasienter har gått bra, men vi har langt igjen til målet er nådd. I siste instans dreier det seg om penger. Politiske løfter, fagre ord og god vilje og gode intensjoner er ikke nok, for   oppnår likeverdige helsetjenester for samer må det bevilges penger som er øremerket til det formål. Det er mye godvilje hos sentrale og regionale helsemyndigheter til   gjennomføre dette, men de svikter mest på kommunenivå og ved

Arbete med renar innebär många utmaningar för fysisk och psykisk hälsa.

lokalsykehusene hvor det ikke er like stor forståelse og vilje.

SNAKKE MED NOEN

Vi vet att det finns många förhållanden som skapar en psykisk press inom rennäringen, kanske främst på unga renskötare/renägare. Jag tänker på osäker framtid för näringen, rovdjurstryck, exploateringar som begränsar utrymmet, rasism ... Hur kan man som enskild same och som samisk hälsovård hantera detta? Går det att blockera negativa tankar och negativ utveckling? Går det att stärka framtidstro och framtidshopp?

– Ja, det er mange situasjoner i livet som kan oppleves som truende, ja, så

truende at det går på helsa løs og en del mennesker velger å ta sitt liv.

Reindriften er både i Norge og i Sverige i en vanskelig situasjon hvor samfunnsutviklingen, kampen om arealer og andre ressurser kan oppleves så tungt at det går på helsa og livet løs. Vi kjenner til eksempler disse siste årene hvor unge menn ikke orker mer.

Det viktigste en kan gjøre i slike situasjoner er å snakke med noen om det, sette ord på følelser og frustrasjoner. Det er slett ikke alltid et helse-tjenesten vi forstå hva det dreier seg om. Derfor må ulike siidaer prøve å etablere grupper, ordninger hvor en kan samtale om dette og eventuelt be om hjelp fra SANKS/SANAG.

Jeg tenker at det er grunn til å se fremover med en viss optimisme. Det har siste 150-200 år vært konflikter mellom reindriftnæringa og jordbruksinteresser og andre samfunnsinteresser, dette er ikke noen ny situasjon. På den annen side er det gjennom rettsaker og ved medieoppslag kommet signaler om en endring som tyder på at mange har større forståelse for de særlig behov som reindriften har. La oss være optimister og se framover med stolthet.

Du är väl själv pensionär? Men jag anar att du fortfarande är verksam. Vad är aktuellt just nu inom området etnisk medicin?

– Ja, jeg er pensjonist, men fortsatt svært aktiv innen samisk helsepolitikk. Jeg er for tiden leder i Samisk legeförening, er varamedlem til Sametinget og prøver å følge med på hva som skjer i det samiske samfunnet. Det er interessant og spennende at samiske helsetjenester nå kan oppsøkes på tvers av riksgrensene. Det er inngått samarbeidsavtaler mellom nasjonalstatene Norge, Sverige og Finland som sikrer at samiske pasienter kan oppsøke samiske helse-tjenester på andre siden av riksgrensen.

URBAN ENGVALL

Samisk vård? Mycket kvar att göra!

Samer ska få prata samiska i sina kontakter med vården. Vårdpersonalen ska vara så medveten i samiska frågor att de inte lockas utnyttja patienter som är samer för att ställa sina nyfikna frågor, säger sjuksköterskan Marja-Kristine Persson.

DD har tidigare skrivit om vad Marja-Kristine Persson menar är nödvändigt för att vården ska fungera bättre i samisk kontext, till exempel möjligheten att använda sitt samiska språk.

Hur har ditt arbete fungerat ur samisk synvinkel? Hur har samisk kultur och samiskt språk synts och hörts i ditt jobb?

– När jag arbetat där samer är i majoritet så har språk och kultur varit naturligt och självklart. När jag jobbade där samer är i minoritet är min upplevelse att det samiska språket och levnadssättet är något "annorlunda", något man kanske inte vet så mycket om. Ibland är det tvärtom; man tror, felaktigt, att man vet allt om samerna. Det kan resultera i fördomar beroende på att man ändå vet för lite. Ibland har jag också upplevt att arbetsplatsens personal menar att det inte finns samer där. Det syns ju inte, och många patienter säger nog inte att de är samer. Det kan jag förstå. De vill slippa fördomar, "dumma" frågor och kanske politiska diskussioner.

INTRESSET ÖKAR

Om det är så att din samiska kompetens har kommit till användning på de här arbetsplatserna – har

det då varit ett medvetet val av din arbetsgivare att verkligen använda din språk- och kulturkompetens eller har det bara blivit så?

– När jag sökte mig norrut så var det tydligt redan i jobbanonsen att samisk kompetens var meriterande och även innebar en bonus på lönen. Så där var det ett medvetet val. Men i övriga vårdjobb jag haft så har mina arbetsgivare varken efterfrågat samisk kompetens eller visat att sådan skulle kunna vara en fördel för verksamheten. Men i och med språklagen och att fler och fler kommuner blir förvaltningskommuner så tror jag intresset för att rekrytera samisk personal ökar.

Hur har inställningen till och kunskapen om det samiska på dina arbetsplatser varit?

– Eftersom jag arbetat på olika ställen så har det varit väldigt varierande, från det att samerna

är i majoritet till arbetsplatser med endast liten kunskap om det samiska. När jag jobbade där samer och samiska var majoritet så var inställningen den att det var mycket viktigt att samisktalande patienter skulle få erbjudande att använda samiska i kontakt med vården.

GEMENSAM FÖRESTÅELSE

Vilka erfarenheter har du fått av mötet med patienter som är samer? Betydelsen av gemensam kultur, önskemål om att använda eget språk, kanske man inlett kontakt på svenska/norska men fortsatt på samiska ...

– Min upplevelse är att det är otroligt värdefullt att få bli bemött på sitt modersmål. Oavsett var i Sápmi jag har mött samiska patienter så är intrycket detsamma. Jag kan inte sätta ord på vad som händer när man som vårdpersonal hälsar och presenterar sig enligt samiskt skick, men då händer något i relationen. En gemensam förståelse. En djupare trygghet. Jag vet inte hur jag ska förklara. Men det blir något helt annat än om jag kommer fram och presenterar mig på svenska/norska inför en patient som är same. Jag har också upplevt värdet av att vara insatt i kulturen. Hur man uttrycker

smärta, hur man ber om hjälp och hur många nära anhöriga man har, är exempel på sådant som kan vara kulturellt betingat.

Hur har du tänkt att din samiska kompetens hade kunnat tillvaratas ändå bättre på de här arbetsplatserna?

– Jag har alltid använt mig av mitt språk och min kompetens där det behövs. Ser jag att jag har en patient som möjligen pratar samiska så har jag erbjudit den möjligheten. Men det blir ju mer som någon slags punktinsats. Jag tror det finns mycket att jobba vidare med för den arbetsplats som vill. Jag tror att alla arbetsplatser skulle må bra av samiska baskunskaper. En grundkurs i hur Sveriges urfolk lever och verkar.

Hur skulle du vilja utveckla en kommande arbetsplats när det gäller samisk kultur och samiskt språk?

– Jag skulle vilja se att alla samer, stora som små, ska få möjligheten att använda sitt modersmål i kontakt med vården. Och att de inte ska vara rädda att tvingas fungera som någon slags samisk "kunskapsbank" för nyfiken vårdpersonal.

URBAN ENGVALL

Per Henrik Bergkvist ger röst åt sin kultur

Per Henrik Bergkvist har fått Region Jämtland Härjedalens samiska stipendium 2015. Priset delades ut på Gaaltije i Östersund under sommaren.

– Det här är ett otroligt viktigt stipendium. Per Henrik

Bergkvist pratar om, för vidare och diskuterar det samiska kulturarvet. Han är inte rädd för att lyfta frågorna kring psykiska påfrestningar och mentala hälsa, säger Robert Uitto, ordförande i regionala utvecklingsnämnden.

Per Henrik Bergkvist, renskötare från Jänsmässholmen, har berättat öppet om att han mått dåligt och att han sökt hjälp hos psykiatrin.

UNGA SAMER DRABBAD E

Det var ett stort steg eftersom kulturen föreskriver att man ska klara sig själv och inte prata så mycket om hur man mår. Samer, i synnerhet unga renskötande samer, är mer drabbade av psykisk

ohälsa än genomsnittet, och självmordsfrekvensen är också högre.

I fullmäktiges beslut står det bland annat att Per Henrik Bergkvist bör uppmuntras för sitt arbete med att ge en röst åt sin kultur och åt ett tabubelagt ämne.

KÄLLA:
MITTMEDIA.SE.
BEARBETNING:
URBAN ENGVALL

Ett viktigt mål med samisk konfirmandverksamhet är detsamma som för all konfirmandverksamhet i Svenska kyrkan; att det ska vara meningsfullt för konfirmanden. Genom lägret vill Svenska kyrkan visa att man kan vara både same, ung och kristen.

Samiskt konfirmandläger 2015

Årets svenska samiska konfirmandläger, förlagt till Edelviks folkhögskola, Burträsk, och med fjällvandring i Hemavan, är nu genomfört.

Samordnare för lägret var Anna-Stina Wikström, Edelviks folkhögskola. Tidigare kyrkoherden för samer Bo Lundmark mötte upp i fjällvärlden.

Den samiska kulturen präglade lägret. Ledare för hård slöjd var Nils-Johan Labba och för mjuk slöjd Evelina Olofsson.

– Vi hade verkligen en jättebra grupp i år, och ledarna har gjort ett fantastiskt jobb och tagit stort ansvar. Edelviks folkhögskola ska också ha en stor eloge, säger Åsa Wiik Sandlund, konfirmandkonsulent vid Luleå stift.

En totempåle med människor tycks vara en bra idé, i alla fall om du frågar konfirmanderna.

Alla konfirmander får varsin bibel. Under lägret finns den alltid nära till hands för att användas i undervisningen, som ofta berör både samisk andlighet och kristendom. Mycket av det som är centralt i det traditionellt samiska återfinns också i Bibeln.

TEXT OCH FOTO: EMMA DAHLBÄCK

Luste vihth gaavnesjidh!

Mietsken aske dellie Saemien Áálmegen lukkiegöökte skyllememaanah vihth gaavnesjin. Daan aejkien Snåasesne tjåanghkenin. Abpe vâhkoem ektesne murriedin.

Minngemes biejjien dellie Snåasen gærhkosne gyrhkesjin. Stoere biejjie gosse skyllin. Fuelhkie, krist-eejhtegh, sliekte jîh voelph aaj böötin skyllebiejjiem heevehtidh. Skyllememaanah ensi barkeme, guktie gaagkestimmie tjaebpies jîh hijven sjîdti.

HIJVEN VÂHKOE

Dellie gâalmeden aejkien skyllememaanah tjåanghkenamme. Golme noere viehkietæjjah aaj desnie. Abpe vâhkoem ektesne Snåasesne. Skyllememaanah gaajhke åarjelsaemien dajveste jîh göökte noerhteste Tromsø-este jîh dovine åarjede Asker-este. Aeriedistie iehkiedasse tjîjhtje biejjieh föörhkedeminie jîh murredeminie.

Dæjman vöölkin guessine Svahken sîjtese. Daan daelvien Altan gâajkoe girtine vöölkin. Numhtie dah noerhte- jîh luvliesaemiej skyllememaanajujmie ektine lin.

– Manne åtnam luste numhtie tjåanghkenidh. Vihkele ektesne årrodh, goh krirrie. Dellie daajram dah jeatjah skyllememaanah mov voelph sjîdteme, Elsa-Marja Kappfjell soptsese.

BIJPIELINIE BARKEDH

Skyllememaanah dam skyllemaepiem gaskeviermesne "gaavnesjamme" jîh barkeme. Gosse tjåanghkenamme, dellie gujht ektesne rontestalleme, soptsestamme jîh digkiedamme. Fiereguhte skyllememaana bijpeleteksth veeljeme: boelhketjem maam åtna tjaebpies. Fierhten biejjien dellie åarjelsaemien rohkelassigujmie jîh saalmigujmie barkeme.

DAJVEM GÏEHTJEDIDH

Akten biejjien dellie mînnin Snåase-jaevrien gâajkoe. Buaredh, dellie laavkoejin jîh sovkedin. Njaelkies gaskebiejjie-beapmoem jurjeh-tin. Mubpien biejjien dellie vöölkin bæeries bovtsem Bølesne vuartasjidh. Dellie goerehtin guktie daaletjen båatsoesaemich veasoeminie. Digkiedin gujht aaj jîh saarnoejin guktie dej luvnie. Akten biejjien dellie vöölkin guessine Saemien Sîjtesne, gusnie filmem vuartasjin. Dan mænngan derhviegåetesne liegkedin.

GUESSINE

Laavadahken iehkeden dellie skyllememaanah guessieh byöreme. Medtie golme tjuetie dahkoe böötin. Dellie njaelkies beapmoe, tjaebpies vearelde jîh tryjjes iehkede. Skyllememaanah jîh dej fuelhkie laavloevin, daantsoevin jîh hâaloejin. "Regge-joejke" skyllememaanaj voestes jîh minngemes vuesiehtimmie. Gaajhkesht lustestallin, murriedin, låapestallin jîh skyllememaanide garmerdin.

TEKSTE JÏH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Næjla-Ante Bendik Utsi Appfjell (Gaale) dan feejen.

Astoe gosse stoerelåavtegem tseegkedh. Dellie hov njaelkie dueljien nelnie liegkestidh.

Skyllememaanah Snåasen jaevrien lihke. Buaredh jih gaajhkesch murredeminie. Baernieh niejtide fijnehtin. Sigrid-Anna Bjørkås (Lijre) jih Inga Solberg Åhren (Tromsø) lustestalleminie.

Elen Anna Solberg Åhren (Tromsø), Nora-Kathrin Danielsen Sparrok (Snåase) jih Christina Ferreira Jacobsen (Asker) mejnie barkeminie.

Majja-Krihke Bransfjell (Prahke) jih noere viehkiehtæjja Anna Nordfjell (Plassje) tjahkan eejehtalleminie.

Konfirmantleir på Snåsa

I august var det en ukes konfirmantleir med tolv konfirmanter og tre ungdomsledere på Snåsa. Søndag var det konfirmasjonsgudstjeneste i Snåsa kirke.

Dette var den tredje samlingen for

årets konfirmantkull. De hadde sin første samling i Elgå. Deretter var det samling sammen med nord- og lulesamiske konfirmanter i Alta. Mellom samlingene har konfirmanter hatt undervisning på internett.

På Snåsa var konfirmanterne blant annet på utflukt til Bølareinen. Det ble også en dag ved Snåsavatnet med båttur, bading og trivsel med god mat rundt bålet. Det ble også tid til et besøk ved Saemien Sijte der kon-

firmanterne blant annet så en film. Lørdag kveld hadde konfirmanterne bedt inn til grillaftnen ved Finsås. Da var det underholdning med ulike innslag. Konfirmanterne startet og avsluttet med "Reggejoik".

”Veien er et fint sted å være”

En samtale med skuespiller Sven Henriksen

Han er født i Malangen, har bodd i Paris, Kautokeino og Oslo og oppholdt seg mye i New York. Han har hatt roller i TV-serier som ”Hotell Cæsar” og i spillefilmer som ”Sophies verden” og ”Kautokeino-opprøret”. Han har deltatt i en mengde teaterproduksjoner både som skuespiller, scenograf og manusforfatter. Vi møtte han i Leirskardalen, Korgen, vest for Tärna, under prøvene til Klemetspelet, et utendørs musikkteater basert på fortellingene rundt Klemet Person og Stor-Nila.

Hvordan vil du karakterisere Klemetspelet?

– Det er et slags samisk Les Misérables, sier han, en blanding av sann historie og en røverhistorie. Forestillingen ligner mye på en musikal, og det krever noen tilpasninger.

Henriksen er utdannet sanger, og rollen som Stor-Nila har blitt utvidet og tilpasset så forestillingen drar nytte av dette. Musikken spenner fra opera til joik.

Stykket er basert på historien om samene Klemet, ”fjellmannen med krefter som skremte og begeistret”, som teateret skriver i sin omtale av forestillingen. Stor-Nila er ”nåjd med overnaturlige krefter”.

Klemetspelet bygger på samisk historie, men er det samisk teater?

– Det er en slags hybrid, sier Sven Henriksen. Det er et samarbeid mellom Åarjelsaemien Theatre og Nordland Teater, men hva er samisk teater?

ET ÅPENT SAMISK TEATER

Henriksen har gjort Shakespeare på Torne älv i ICE Globe Theater og er selv tydelig på at ikke bare samiske historier skal kunne fortelles på samiske teatre.

Han fremhever at det er allmennmenneskelige erfaringer som formidles, og de er uavhengige av hvor stykket er skrevet. Personer som er kjepphøye på sin egen kultur irriterer Henriksen.

I debatten rundt ny teatersjef ved Beivvås var det mange som gikk ut mot den nye sjefen – han var ikke samisk. Henriksen er tydelig i sitt standpunkt: Teater er et fag, som alle andre fag.

– Du er ikke god leder bare fordi at du er same, sier han. Jeg tror teateret der nå vil åpne seg. Det handler om synlighet. Man må tørre å åpne opp for et ytre blikk. Samisk teater må ikke bli for introvert. Vi har hatt 30 år med historier om oss same som offer. Men det er også en historie på siden som handler om hva har vi gjort selv for å bli akseptert.

Hvilke fordommer har vi? Hva har vi drevet selv av rasisme? Vi må ta en reality check på oss selv. Hvor er vi? Hva skal vi bli?

DÅRLIG BARNDOM – GOD NÅTID

Henriksen ble født i Malangen for 60 år siden. Mor var fra Telemark og far var same, men det samiske var det aldri snakk om – det ble fortregnt og fornektet. ”Fjellfinnpakket” ble de kalt. – Mine besteforeldre snakka samisk når vi ikke skulle forstå, sier han. Men det var først på dødsleiet min far sa det rett ut – at om det var så viktig for oss, så var vi same.

Familien flytta tidlig til Telemark, og der ble barna mobba. Skjeve øyne fortalte om en annen bakgrunn.

– Jeg hadde en ekstremt dårlig barndom, sier han, og jeg har fortalt mye om den.

Men Henriksen har satt en strek for det – han vil ikke være et offer. Det var en krevende prosess, og han var ikke klar til å ta

beslutningen før i 45-årsalderen.

– Det er på en måte behagelig å være offer, sier han. Du får sympati, men du kommer ikke videre. Jeg vil heller være med å bidra.

Ikke alle i familien valgt likt.

– Jeg regner meg som same og nordmann, sier Henriksen, men blant mine søsken er det noen som ikke vil være same.

Hjemme var det norsk språk som ble brukt. Senere har Henriksen lært seg nordsamisk ganske bra, og han har også spilt store roller på samisk.

– Jeg skjønner det meste av det folk sier og kan ta del i samtaler, forteller han. Jeg kan ikke diskutere Kafka på samisk, for å si det sånn, men jeg skjønner når andre gjør det. Det er tungt å lære språket. På den andre siden er det et språkbud 24 timer i døgnet når jeg er på arbeid i Kautokeino med Beivvås.

SAMTIDSAKTUELL FORFATTER
Sven Henriksen har skrevet et

Sven Henriksen
Sanger og skuespiller. Nå ansatt ved Nordland Teater.
Født i Malangen, nå bosatt i Mo i Rana.
Blogger på svenhenriksen.wordpress.com.
Debuterer som politiker ved årets lokalvalg.
Spiller Stor-Nila i Klemetspelet, et samarbeid mellom Åarjelsaemien Theatre, Nordland Teater og Girion Sámi Teáhter.

FOTO: SIGRID THORBJØRNSEN

nytt stykke til Beavváš, en thriller om gruvedrift, terror og store spenninger.

– Jeg ville skrive noe aktuelt, noe som angår dagens samiske samfunn, sier han. Dessuten må vi vise at samer er forskjellige. Det finnes drittsekker, også blant samer, slike som gjerne raserer vidda for å få ei gruve.

Han begynte å skrive først som 40-åring og har etterhvert 13 stykker på meritlisten. Han elsker å trekke seg tilbake og skrive, og liker de mentale scene-skiftene han må gjøre mellom skrivingen og skuespilleryrket. Som skuespiller kan det være lett å bli selvpoptatt.

Henriksen har også fått tildelt Bergmanstipend, og har vært i Ingmar Bergmans hjem på Fårö. – Jeg skulle egentlig vært der i år også, men fikk ikke tid, sier han. Men neste år skal jeg tilbake dit og skrive på et nytt stykke.

Det blir et stykke om to brødre som velger forskjellige liv, om klassereise og fordommer

brødrene imellom. Han har mye stoff å ta av fra egen bakgrunn.

– Det blir et selvbiografisk stykke, bekrefter han.

LAIDBACK OG YDMYK

Språk er viktig for kulturen, men kultur er mer enn språket. Og kulturen er stadig i endring.

– Det er viktig å bevare den samiske kulturen historisk, sier han, men man kan ikke sementere den slik jeg har inntrykk av at noen vil.

Selv har Henriksen opplevd seg både på innsida og utsida av den samiske kulturen. Han holder ikke til i reindriften, har selv måttet ta til seg språket og trives godt i byen.

Han elsker New York. En tid trodde han at hele Sápmi var imot alt han stod for. Men plutselig sa en til ham: "Men, du er jo en del av oss!". Når sånt skjer, og når han stadig intervjues av samiske medier, da tikker det inn at han er en del av Sápmi.

Hva med den samiske kulturen

"Jeg ville skrive noe aktuelt, noe som angår dagens samiske samfunn."

synes han selv det er spesielt viktig å ta vare på?

– Jeg elsker den samiske laidback-holdningen, sier han. Roen, anti-stresset. Og storheten og ydmykheten overfor både liv og død. Holdningen til at "Sånn er det – det må vi finne oss i". I møte med døden er det en stille sorg, en verdighet. Urbefolkninger har en litt annen bevissthet om dette.

Det er også en genuin vennlighet i det samiske miljøet som han ikke har funnet noe annet sted – kanskje med unntak av i New York.

FORNØYD OG RASTLØS

Sven Henriksen er nå bosatt i Mo i Rana, ved elva, og trives godt med det. Han har også oppdrag andre steder. Nylig var han på Rjukan og tok del et lokalhistorisk spel der.

Nå står Klemetspelet for tur, og vi spør om han kan kjenne seg igjen i noe av historien og i Stor-Nila, hans egen rollefigur. Henriksen forteller om sin farfar som var guvhvllár, helbreder. Han satt ved

ovnen og holdt på med sine ting.

– Jeg har veldig respekt for det, sier Henriksen.

Selv kjenner han litt på det, varme hender, han kan påvirke stemninger. Han har en sensitivitet, og merker at han kan høre bak språket; noen ganger hører han at folk sier en ting og mener en annen, andre ganger at en latter egentlig er en gråt.

– Det tror jeg at jeg har arva fra den siden av slekta, sier han.

Men ellers kjenner han på hjemløsheten og rastløsheten i stykket.

– Når en er del av to kulturer finner en ikke noe hjem i noen av dem, sier Sven Henriksen. Jeg reiser mye og tenker: "Hva er det jeg leter etter?" Det vet man ikke, men jeg synes veien er et fint sted å være.

EINAR BONDEVIK

Orre tjaalegh b aetieh

Aajege, saemien gieler- jih maahtoejarnge, R orosesne, joe golme tjaalegh ovmesseiamhtesi bijre tjaaleme. Skiereden 23. - 24. b. golme vielie b aetieh.

Aajege gelkieh golme orre tjaalegh galhkedh. Daan tjaktjen gelkieh dejtje  vtese buektedh g essie Gielerviermie Snåasesne. Gielerviermie galka Tjaktjen tj anghkoen  vtelen årrodh, skiereden 23. - 24. b. Dellie g arede mierhkesjimien, tjoekemen jih govlesadtemen bijre lohkedh jih lieredh.

Tjaalegisnie vuesiehtimien gaavhtan "Tjoekedh" tjoekemen bijre maaha lohkedh guktie almetjh, jih sjere – guktie saemieh guhkede gietjeste tjoekin. Soptseste tjoekemen bijre arkeologien jih tjaaleme gaaltiji tjirrh. Vielie g arede lohkedh guktie jih magkerh treavkah, klaahkah jih joksh d ajhteme, jih guktie

treavkah dej beeli badtjaramme. Maahtah daaletje tjoekemen bijre aaj lohkedh, jih lopmi jih daelhieje bijre lieredh.

Tjaaleginie baakoel estah nuhteges baakoiejumie g avnese jih aaj laavenjassh.

GOLME TJAALEGH JOE TJAALEME
Golme tjaalegh ovmesseiamhtesi bijre joe tjaaleme. Maahtah minnedh

jiengesne h agkodh jih tjaalegem "Jiengesne h agkodh" meatan vaeltedh. Tjaalegisnie soptseste maam galkh darjodh jih man bijre ussedidh g essie galkah jiengesne h agkodh. G okte vielie tjaalegh "Prihtjhvoesse" jih "Voessem tsagkedh" aaj g arede lohkedh. Dejtje tjaalegidie maahtah gaskeviermeste viedtjedh. Tjaangh www.aajege.no, diedth "L erermidler" jih dle "Temahefte".

FIERHTEN BEAJJETJE GIELE

Aajegen tjaalegh fierhten beajjetje aamhtesi bijre. Tjaalegh gelkieh viehkine årrodh g essie datne galkh dov fierhten beajjetje gielim bueriemdidh, jallh datne sijth vielie dej aamhtesi bijre lieredh. Dah gieh saemien gieline saemien  hpehtimmesne berkieh, maetieh aaj tjaalegidie utnedh. Tjaalegijumie Aajege s jhta saemiengielem evtiedidh.

SAGKA MARIE FJELLHEIM DANIELSEN

Tre nye temahefter

Under "Gielerviermie" på Snåsa, 23.-24. september, lanserer Aajege tre nye temahefter. I de nye temaheftene kan du lese om "Tjoekedh" –   gå på ski, "Mierhke-

sjidh" –   merke kalver og "Govlesadtedh" –   kommunisere. Aajege har allerede utgitt tre temahefter som du kan laste ned fra nettet på www.aajege.no. Med tema-

heftene ønsker Aajege   bidra til mer bruk av samisk som hverdagspr k.

Anglikaner oppm rksammar samerna

I Kanada har Svenska kyrkan och det arbete som Kaisa Huuva, handläggare f r samiskt kyrkoliv vid kyrkokansliet, bedriver oppm rksammas inom Anglikanska kyrkan.

Kaisa drog där vid ett tal nyligen många paralleller mellan Nordamerikas urfolk och samerna, bland annat när det gäller det historiska tvånget att gå i särskilda skolor.

Samtidig som de samiska språken och den samiska kulturen i dag  r erkända och samer betraktas som nationell minoritet, har samer inga rettigheter till sitt eget land. Staten eller kyrkan äger nästan all mark, sa Kaisa Huuva i sitt tal nyligen inför National Anglican Sacred Circle.

– Vi samer beh ver også hela och avkolonisera oss själva, sa Kaisa Huuva.

Kaisa Huuva i samspråk med Lorraine Netro efter sitt tal i Kanada.

Sacred Circles  r nationella m ten för anglikaner med urfolksbakgrunn som lockar hundratals deltagare. L s hela artikeln från Anglican Journal på adressen www.anglicanjournal.com/articles/a-sami-presence-at-sacred-circle.

Pensjonist-treff i Saemien  almege

Den 19.-21. august møttes omlag 15 pensjonister og seniorer til treff på Røros. Diakon Bertil J nsson og prest Einar Bondevik var også med. Det ble god tid til prat og kaffe, men den ene dagen var vi på besøk i Vika hos Svein-Ole Granefjell. Der viste Unni Fjellheim (sees øverst til venstre) fra Røros museet bilder fra samlingen til Lars Danielsen. Det var interessant for alle, og gjensyn med kjente steder og personer for mange. Og i forsamlingen var det flere som kunne bidra med ytterligere navn og opplysninger til bildene.

TEKST OG FOTO: EINAR BONDEVIK

KÄLLA:
WWW.SVENSKAKYRKAN.SE

FOTO: MONICA KAPPFJELL

Sametingspresident Aili Keskitalo deltok under markeringen i Terråk mot utbygginga i Kalvvatnan.

Vindkraft, reindrift og valg

Vindkraftverk er utfordrende for reindriften og Daerpies Dierie har tidligere omtalt utbyggingplaner på Fosen og i Kalvvatnan.

Tidlig i juni kom så en svært overraskende melding i riksmidier: "Statkraft vil ikke bygge ut vindmølleprosjektene på Fosen. Det er ikke bedriftsøkonomisk lønnsomt."

Det utløste sterke reaksjoner fra politikere både lokalt og nasjonalt. Siden har vinden skiftet igjen og en delvis utbygging kan visst likevel bli gjort lønnsom for utbyggerne.

16. juni arrangerte Voengelh Njaarke og Áarjel Njaarke sammen med Naturvernforbundet en markering mot planene om vindmøller i Kalvvatnan. Der uttalte blant andre sametingspresident Aili Keskitalo at hun var redd "sørsamene må betale for Norges klimamål".

SPØRSMÅL TIL POLITIKERNE
I forbindelse med kommune- og

fylkestingsvalget har vi stilt noen spørsmål til politikerne i Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag fylke samt Bindal, Namsskogan, Åfjord og Roan kommune. Spørsmålene ble sendt per epost i sommer på de adressene vi fant tilgjengelige.

Vi synes svarprosenten var skuffende lav, godt under halvparten, men disse svarene finnes i sin helhet på www.samiskmenighet.no – Daerpies Dierie.

Vi stilte følgende spørsmål:

1. Bør vindkraftprosjektene i Kalvvatnan/Fosen gjennomføres?
2. Hva er de viktigste grunnene for ditt/partiets standpunkt?
3. Hva er din/ditt partis tanke for reindriften i ditt fylke/din kommune?

Svarene fordelte seg ganske likt med hensyn til om de nevnte prosjektene bør gjennomføres.

De som talte for prosjektene holdt fram vindkraft som en ren og

fornybar energi samt positive ringvirkninger ved en stor industrisatsing. Flere viser også til lojalitet til vedtak som allerede er fattet og at det videre er utbyggers ansvar å ta de nødvendige hensyn til reindriften.

BRYTER MOT ILO 169

De som talte mot utbygging holdt fram vindkraft som en lite effektiv energiproduksjon samt omkostningene for blant andre reindriften. Partiet Rødt (Nordland fylke) svarer at "Årsaken er først og fremst konsekvensene for reindriften og den sørsamiske kulturen. Vi mener at dette bryter med ILO-konvensjon nr. 169 som gjelder urfolks rettigheter."

Nord-Trøndelag Venstre ønsker "å få fram helhetlige planer for blant andre vindkraftutbygging slik man har fått utarbeidet for vannkraftutbygging, og disse planene bør endelig vedtas i Stortinget. Hensynet til nåværende og framtidig reindriftsnæring må veie tungt når slike planer skal høres og fastsettes".

Når det gjelder framtida for reindriften svarer alle parti og lag at de er positive til reindrift og ser det som en naturlig del av fylke/kommune. Av konkrete tiltak nevner da flere bedre rovdryrforvaltning/enklere uttak.

Nord-Trøndelag SV foreslår at "sørsamene må få disponere en egen del av skadedyrvoten" mens FrP i samme fylke ønsker blant andre "en avbyråkratisering av næringen og bedre rammevilkår for uttak av rovdryr".

I forhold til bevaring av areal er det få som nevner dette, men MDG i Sør-Trøndelag skriver: "Reindriftnæringa er en viktig faktor i samisk kultur, og en tradisjonsrik utnyttning av naturressursene i fylket ... Fylkeskommune og lokale myndigheter må sørge for at beiteområder og trekkveier ikke raseres av vindkraftprosjekter eller annen utbygging."

EINAR BONDEVIK

Mijjen baalkan mietie – Etter vår sti

Det årlige midtsommerseminaret i Røyrvik ble arrangert den 18. juni. Overskriften for årets seminar var "Etter vår sti", og programpostene i seminaret speilet navnet på en god måte.

Gamle filmopptak fra reindrifta i Børgefjell ble presentert i "Film fra Børgefjell". Videre ble prosjekt Gielevårhøke presentert av Jonar Thomasson. Prosjektet går ut på å dokumentere den samiske dialekten i Røyrvik og området rundt.

– Det finnes ingen dokumentert forskning fra området, sier Jonar. Det er viktig å få dokumentert den lokale dialekten

mens det finnes eldre som kan språket.

Jonar forteller at det er store likheter i dialektene i Røyrvik og Offerdal på svensk side. Men det er forskjell mellom skriftspråket og de ulike dialektene.

PRATER RART

– De skolelærte mener vi prater rart her i området, sier Jonar.

Videre viser prosjektet at Røyrvik-samer stammer fra skogssamer.

Etter at Jonars presentasjon av prosjektet var ferdig, fikk han selskap av Eli Kappfjell og Skjoldvor Joma Jønsson. De kom med gamle historier og vis-

Bidragsyttere i ivrig samtale under seminaret. Fra venstre: Eli Kappfjell, Jonar Thomasson og Skjoldvor Joma Jønsson.

domsord om samiske tradisjoner og sedvaner.

Seminaret varte hele dagen, og gjennom dagen sto Aina Stein-

fjell for laging og servering av lokal tradisjonell samisk mat.

TEKST OG FOTO: ANNA JØNSSON

Samling for samisk kirkeliv i Tromsø

Onsdag 27. mai inviterte Samisk kirkeråd (SGR) til nettverkssamling for samisk trosopplæring. Torsdag 28. og fredag 29. mai ble Samisk kirkelivskonferanse avholdt med 55 deltakere.

Årets nettverkssamling hadde overskriften "Allsidig trosopplæring" og handlet om å skape en så lav terskel for å begynne å jobbe med samisk kirkeliv som mulig.

Vi fikk en introduksjon til hva samisk trosopplæring er med noen eksempler med sang og bønn. Ravdna Turi Henriksen, Kautokeino, hadde et innlegg der hun fortalte om det å drive søndagsskole på samisk. Anne-Grethe Leine Bientie fortalte om den sørsamiske 4-årsboka, *Mijjen Gærhkoegærja*, og om prosessen med å lage nytt materiell.

Det var forøvrig godt rom for diskusjon, samtale, gruppearbeider og andakt.

ÅRLIG KIRKELIVSKONFERANS
Kirkelig utdanningssenter i nord (KUN), de tre nordligste bispedømmene og Samisk kirkeråd har inngått et årlig samarbeid om denne landsdekkende konferansen. Det er en tverrfaglig konferanse for ansatte i

Anne-Grethe Leine Bientie forteller en lydhør forsamling om arbeidet med "Mijjen Gærhkoegærja".

menighetene og på bispedømmenivå, frivillige i menighetene, foreldre og foresatte i trosopplæringa, rådsmedlemmer og andre interesserte.

Biskop i Nord-Hålogaland, Olav Øygard, åpnet konferansen og la vekt på det å være både same og det å leve med funksjonsnedsettelse. Dernest ble filmen "På min måte. Fra Edøy til verden" (Edøy og Fagerli 2013) vist. Etter filmen fulgte samtale mellom Toril Edøy; rådgiver for likestilling av mennesker med nedsatt funksjonsevne i Kirkerådet, og spesialprest i Borg bispedømmeråd, Tor Ivar Torgauten.

INKLUDERANDE DIAKONI

Line Skum fra KUN holdt hovedforedraget om inkluderende diakoni og vektla menneskeret-

tighetsperspektivet i diakonalt arbeid. Berit Frøydis Svineng Johnsen, som har arbeidet med trosopplæring i Karasjok menighet i en årrekke, holdt innlegg om "Diakoni i samisk kirkeliv – mer himmel på jord!", og viste film fra leirarbeid på fjellet og samiske tradisjoner knyttet til samvær ute i naturen, i en kristen kontekst.

Torsdag var det kveldsandakt med bønnevandring i Elverhøy kirke, som var åpen for alle.

Fredag den 29. mai var det mulig å delta på arbeidsseminarer. Innledere var Solvor Knutsen Turi med Bertil Jønsson som respondent, Inger Johanne Dagsvold med Øystein Gjerdrum som respondent, og Aina Toven Malum med Bierna Bientie som respondent. Det var satt av god tid til samtaler og refleksjoner i

seminarene og sosialt samvær mellom arbeidsøktene, begge dagene.

INKLUDERENDE ELLER EKSKLUDERENDE?

Med utgangspunkt i at den daglige praksis innenfor samisk kirkeliv kan oppleves inkluderende eller ekskluderende, hadde arbeidsgruppa for konferansen valgt å legge vekt på hva som virker inkluderende i diakonal praksis.

Det å arbeide inkluderende forutsetter mer sosialt og kulturelt fellesskap, mer individuell tilrettelegging for en fullverdig deltakelse i fellesskapet. Målet er at den enkelte opplever både å bli møtt med omsorg, og å bli stilt krav til, for slik å ha mulighet til å bidra til fellesskapet på en likeverdig måte.

Inkludering handler om at de individuelle menneskerettighetene gjelder for alle mennesker og for alle grupper, også urfolk. Da er likeverdighet et mål som skal etterleves i praksis.

Det er hvert enkelt menneskes subjektive opplevelse av å være en del av fellesskapet som avgjør om den daglige praksis eller tiltak som gjennomføres er inkluderende eller ikke.

KILDE: SAMISK KIRKERÅD

Kyrkan öppnar rum för sydsamiska

Under ett år har församlingshemmet i Tärna, Västerbotten, varit mötesplats för att tala sydsamiska. Projektledaren Sigrid (Sagka) Stångberg brinner för att språket ska få fler talare.

Nyss fyllda 70 och full av energi fortsätter Sigrid Stångberg arbetet med att främja sydsamiska. Hon var först i landet med en examen i sydsamiska och hon har varit lärare och rektor i 30 år vid sameskolan i Tärnaby och politisk aktiv i 40 år i samefrågor.

Det är ganska svårt att få barn och unga intresserade av sydsamiskan, sammanfattar hon alla år i språkets tjänst på sameskolan och som konsulent.

– Eftersom samerna omkring barnen inte pratar samiska är det svårt med motivationen, säger hon. Jag pratade mycket med föräldrarna. De hade själva förlorat sin syd- eller nord-samiska på grund av historien och samepolitiken förr, men de var engagerade. Föräldrarna har varit motorn.

SPRÅK TAR TID

Sigrid Stångberg talar om den goda vägen genom språkbad, integrerad undervisning med samiskt perspektiv och äldre som fungerar som språkmentorer för yngre.

– Språk måste få ta tid. Ett par timmar i veckan räcker inte, säger Sigrid.

Projektet Mötesplats, Tjåahkoesijjie, i Tärna tar sig tid. Det handlar om att ha någonstans att gå för att prata sydsamiska, otvunget, utan att anmäla sig, för att lära sig några nya ord. Projektet vänder sig till tre generationer. Varje träff har haft ett tema, exempelvis fåglar, väder, psalmer och sånger, samisk mat.

SPRÅKAPPAR

– Veckans tema har försökt knyta an till samiska ord som de har hört som barn. Ord om väder, djur ... Ofta har de kommit ihåg de gamla orden. Till hjälp har också funnits språkappar och språkparlörer. De har varit fantastiskt bra, säger Sigrid Stångberg.

Hon gläder sig åt att en kärna med 7-8 deltagare på allvar vill fortsätta att lära sig sydsamiska och skapa fler lokala arenor där samiska talas.

– Ja, det är väldigt positivt att de vill prata sydsamiska när de exempelvis går på Konsum för att handla. Det bästa med mötesplatsen är att den har hjälpt till att inspirera, medvetandegöra och stärkt identiteten. Jag tror att alla deltagare har lärt sig grunderna, säger hon.

Till veckoträffarna anordnades ett språkcafé några gånger i månaden. För de minsta erbjöds en barnhörna med bland annat högläsning och sång.

SYNLIGGÖRA DET SAMISKA

Församlingshemmet har fungerat som ett folkets hus, och deltagarna har känt sig välkomna, menar hon. Kyrkoråd och kyrkoherde har bejakat verksamheten och vill synliggöra det samiska.

Anders Östergren och Benny Lind möts för att lära sydsamiska.

FOTO: PRIVAT

Sigrid Sagka Stångberg.

– Det har känts naturligt. Vi har en präst som är öppen och tycker det är viktigt med samisk kultur och vill att det ska hända saker. Han var tidig med att dela ut nattvarden och välsigna på samiska, säger Sigrid Stångberg som är kyrkvärd i församlingen.

Kyrkoherden Marcus Heutman deltog i språkträffarna. Han menar att sydsamiskan är ett utsatt språk och att kyrkan har en viktig roll i revitalise-

ringen av språket, bland annat genom att fler kyrkliga böcker översätts till de nationella minoriteternas språk.

– Det har varit så i århundranden. Med min tyska bakgrund tänker jag på Martin Luther som översatte Bibeln och präglade folkspråken, säger han.

ROLAND ASPLUND

Projektet Mötesplats startade i september 2014 och avslutades i juni i år. Föreningen Vaedtijien Saemien Sijte står tillsammans med Samiskt språkcentrum i Tärnaby bakom projektet. Svenska kyrkans nationella nivå har bidragit med stöd till projektet. Mötesplats är en fortsättning på språkprojektet "Revitalisering mot alla odds", som bland annat belyst situationen för sydsamiskan och den sydsamiska kulturen före och efter år 2000 då Sverige fick en nationell minoritetspolitik.

Verdens første sørsamiske lokalradio

Aino Linnea Danielssen er straks klar for radiosendinger på sørsamisk.

Nea Radio starter opp med sørsamiske sendinger fra slutten av september. Dermed er verdens første sørsamiske lokalradio en realitet.

Den sørsamiske lokalradion er et samarbeid mellom lokalradioen Nea Radio og det sørsamiske språk- og kultursenteret Aajege.

Samarbeidspartnerne har som mål å utvikle et sørsamisk medietilbud i Røros-samisk område på radio og nett, styrke og øke bruken av sørsamisk språk samt formidle sørsamisk kultur og samfunnsliv til et større publikum.

– Den primære målgruppa vil være samiske språkbrukere, men også andre som har interesse av sørsamisk språk og kultur, sier Toini Bergstrøm, daglig leder i Aajege.

Aino Linnea Danielssen er tilsatt i en 30 % stilling som journalist og prosjektleder og skal ha hovedansvar for en halvtimes sending hver uke.

Sendingene vil gå i hele Nea Radios konsesjonsområde og være tilgjengelig på nett. Også sørsamiske nyheter på nett vil være en del av den nye sørsamiske mediesatsingen.

– Vi er svært glade for at prosjektet

endelig settes ut i livet. Nea Radio har gjort forsøk på faste sørsamiske sendinger tidligere, og nå lykkes vi endelig. Landets mest populære lokalradio har et klart samfunnsansvar for å dekke også den sørsamiske delen av befolkninga i området vårt, og vi gleder oss til høsten, sier redaktør Andreas Reitan.

Nea Radio er også tilgjengelig på internett www.nearadio.no.

KÄLLA: PRESSMEDDELANDE

Önskar medvetna församlingar

Karin Rensberg Ripa är nygammal ledamot i Samiska rådet i Svenska kyrkan. Hennes önskan är att församlingarna blir mer medvetna så att samer och samisk kultur inte blir något exotiskt.

Hon ser fram emot Samiska kyrkodagar i Arvidsjaur 2017, kyrkodagar för samer i hela Sápmi som brukar samla tusentalet samer.

– Det är jättestort! Kyrkodagarna kommer nog att ta upp ILO 169 om urfolksrättigheter och frågor som har med gruvsdrift och vindkraft att göra.

Idag arbetar Karin som samordnare för samiska frågor i Härjedalens kommun, som är samisk förvaltningskommun. Hon har tidigare arbetat i många år i Svenska kyrkan, bland annat som handläggare för samiska frågor vid kyrkokansliet i Uppsala.

SPÄNNANDE UPPDRAG

Uppdraget i Samiska rådet känns spännande, säger hon:

– Ungdomsfrågor och samisk konfirmation ligger mig varmt om hjärtat. Vid de samiska konfirmandlägren träffas unga samer från hela Sápmi och blir styrkta i sin identitet.

Det samiska engagemanget i församlingslivet är inte så stort idag.

– Det beror nog på en miss- tro mot kyrkan, eftersom samer behandlats så illa i historien när det gäller språket, skolan, trumman, kulturen ... Det får vi leva med. Kanske handlar det om generationer innan det förändras, säger Karin.

INTE NÅGOT EXOTISKT

Samtidigt tycker hon att Svenska kyrkan har gjort mycket som är

jättebra för samiska språk och för samisk kultur. Exempel är översättningen av psalmboken och Bibeln.

– Men om jag fick önska skulle församlingarna vara mer öppna och medvetna så att inte samer och samisk kultur görs till något exotiskt. Vi

samer är församlingsbor, säger hon.

Till exempel, föreslår hon, skulle församlingsprästerna kunna gå på kurser, lära sig lite om vår kultur och vårt språk, kanske lära sig be Fader Vår och välsignelsen på samiska.

– Det har så stort värde att

vårt språk hörs i kyrkan, säger Karin Rensberg Ripa.

”Ungdomsfrågor och samisk konfirmation ligger mig varmt om hjärtat.”

Karin Rensberg Ripa nämner också andra viktiga frågor att driva i kyrkan, som återbegravning av skelett och ratificering av ILO 169. Hon efterlyser personer som kan driva samiska frågor i stiftet – tidigare fanns det exempelvis en samisk arbetsgrupp i Härnösands stift.

ROLAND ASPLUND

Norsk Folkemuseum daam beelhtem jaepie 1895 Aarportesne åasteme.

Orre CD båeries tekstigujmie

Gieleaernie (Raarvihke) jìh Noerhte-Trööndelage fylhken gærjagåetie lægan Just Qvigstaden båeries gærjam bæjhkoehamme gosse CD-em buektiehtamme.

Just Qvigstad gellie heamturh govli gosse Aarportesne jaepide 1884 jìh 1887 årroeminie. Tjeeli maam govli jìh aaj jarkoesti tyske-gielese. Numhtie gærja *Erzälungen aus Hattfjeldal* 1924 tjaalasovvi.

Lajla Mattsson Magga Qvigstaden tekstide orre ortografijen mietie 1996 tjaaleme: *Aarporten jìh Åarjel-smaaregen soptsesh.*

Daelie åadtjobe dejtie vaajesidie goltelidh juktie CD dorjesovveme.

LUSTE GOLTELIDH

Luste goltelidh gosse Maja Marie Jåma, Kjell Roger Appfjell jìh Karin Rensberg Ripa saerniestieh dejtie båeries heamturidie. Åajaldahtam dah gærjeste lohkeeminie, hijven

hov! Govlem jìh tuhtjem vuajnam båeries gåmmam soejveninie soptsesteminie. Jìh staaioen gåetesne leam gosse staaloe hojjeminiie. Plæjjoe tjelman gurkesåvva.

JÌJNJH BUUVEME

Jìjnjh buvvemen bijre åadtjobe govledh. Åejjiem staaoste tjoepestieh jallh staaolem tsaepmiestieh gosse stoere raejkesne jaevrien jienegesne voejeminie. Saemieh staaolem nollelamme dan raajkan jìh gosse raajkan gahtjelamme, dellie saemieh guhkies klaahkajgujmie staaolem tseepmin goske jeemi.

Såemies aejkien tuhtjem varke soptsestieh. Sijhthem jiehtedh: Vuertieh ånnetje, tjøerem voejngehtidh!

CD: Just Qvigstad: "Aarporten jìh Åarjel-smaaregen soptsesh" ISBN: 978-82-998227-2-5

BIERNA LEINE BIENTIE

CD med sørsamiske tekster

Gieleaernie har i samarbeid med Nord-Trøndelag fylkesbibliotek utgitt en CD med sørsamiske tekster fra Just Qvigstad sin bok *Erzälungen aus Hattfjeldal* fra 1924.

De gamle sørsamiske eventyrene får nytt liv gjennom de gode fortellerstemmene til Maja Marie Jåma og Kjell Roger Appfjell.

Det blir mange drap i disse eventyrene. Av og til får man lyst til å si: Stopp nå litt, for jeg må puste.

Katarina Barruk med platedebut

Katarina Barruks releasekonsert fant sted den 5. september i Umeå, og albumet gis ut på plateselskapet Vuelie som Frode Fjellheim står bak. Han har også vært med som arrangør og produsent på albumet.

Artisten Katarina Barruk har allerede rukket å markere seg som en fantastisk artist innen det samiske musikk-miljøet i Norden.

Hun skriver egne tekster på ume-samisk og komponerer musikk i et skjæringspunkt mellom singer/songwriter-sjangeren, pop og rock. Samtidig er den samiske innflytelsen fra joiken alltid tilstede.

– Musikken er nyskapende, og som ung artist viser hun hvordan den samiske musikken kan utvikles og

brukes i vår samtid, forteller plateselskapet i sin presentasjon. Hun søker å berøre lytteren med følelser.

UTRYDNINGSTRUET SPRÅK

Umesamisk språk brukes idag i Ume og deler av Pite lappmark. Språket har vært ekstremt utrydningstruet men man ser i dag en utvikling der mange vil ta tilbake sitt språk.

Arbeidet med revitalisering er høyst nødvendig med mer undervisning og litteratur på umesamisk. Der blir også umesamisk musikk viktig. Når man setter toner til ord lever ordene videre på en spesiell måte.

KILDE: PRESSEMELDING.
BEHANDLING: EINAR BONDEVIK

Katarina Barruk
Báruos

Uncovered
Revealed

Östersund samisk møtesplats

Östersund har en lång tradition som samisk møtesplats. Att mötas i Östersund har för Jämtlandssamerna varit naturligt och rationellt. Till Östersund kom man för att göra affärer, fira familjehögtider eller rådslå med länsstyrelse och lappfogde.

Det skriver Lars Thomasson i en artikel som i sin helhet återfinns på adressen www.op.se/kultur/ostersund-tidigt-en-samernas-motesplats

Samisk barnbok på tre språk

I augusti släpptes en samisk barnbok på tre samiska språk som nedladdningsbar app till telefoner och läsplattor.

Det är boken "Jakob og Neikob" av författaren Kari Stais som nu kommer som en app på nord-, lule- och sydsamiska.

"Jakob og Neikob" handlar om en ja-sägare och en nej-sägare. Den kom ut på norska 2011.

Den samiska appen baserad på boken släpptes 20 augusti på den samiska förskolan Cizás i Oslo. Boken finns också på en liten Youtubefilm på norska. (Sök på bokens titel.)

KÄLLA: SAMERADION.
BEARBETNING: URBAN ENGVALL

Återbäring från gruvor och vindkraft krävs!

Gruvor och vindkraft ger jobb och vinster – men i huvudsak långt från gruv- och vindkraftkommunerna. För att i någon mån ändra på detta krävs bland annat ett system med "återbäring", skriver Arne Müller i sin nya bok.

*Skogen Malmen Vattenkraften
Malmen Skogen Vattenkraften
Vattenkraften Skogen Malmen*

Journalisten och författaren Arne Müller citerar ur *Skogen Malmen Vattenkraften* (av David Vikgren) i inledning till sin nya bok *Norrlandsparadoxen* (Ord&visor förlag 2015).

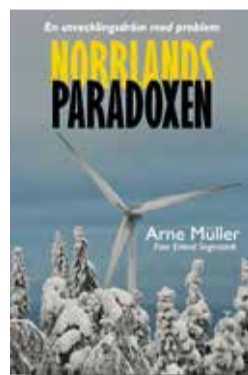
Vi kan själva lägga till Vindkraften. För i den här reportageresan genom norra Sverige är det främst vindkraften och gruvorna det handlar om.

Arne Müller, som är en sann grävande journalist och anställd vid Sveriges television i Umeå, har tidigare skrivit boken *Smutsiga miljarder – om den svenska gruvboomens baksida*.

I sin nya bok tar han läsaren med på en resa till gruv- och vindprojekt i Pajala, Kiruna, Jokkmokk, Arjeplog, Storuman, Strömsund och Markbygden.

VAR HAMNAR JOBBEN?

I de här delarna av landet investeras mångmiljardbelopp. Den uppgift Arne Müller tagit på sig är att undersöka var jobben och vinsterna

hamnar. Exploatörer och myndigheter på olika nivåer, inte minst den kommunala, talar sig varma för investeringar som ska ge lokala jobb, revitaliserade samhällen och långsiktig överlevnad.

Verkligheten, som läsaren får upptäcka tillsammans med den odramatiskt lyhörde och sanningsökande journalisten Müller, är en annan. Förutom alla tänkbara miljöproblem – som han, vad gäller gruvorna, ingående beskrivit i sin tidigare bok – visar det sig att det inte, som i Norge, finns något system för "återbäring", för

återförande av en del av vinsterna till den exploaterade bygden. De hamnar någon helt annan stans.

JOB BEN HAMNAR LÅNGT BORT

Och alla jobben företagen utlovade och kommunerna trodde på, blir mycket färre i gruvsamhällen och vindkraftsbygder och hamnar i stor utsträckning långt därifrån. Bostäderna kommunerna bygger riskerar bli en av tidernas stora felkalkyleringar.

Mitt i all dysterhet finns dock ljuspunkter, visar Arne Müller. Främst handlar det om tillväxt i norrländska centralorter som Luleå, Boden och Kiruna.

Och intervjuerna i boken uttrycker trots allt en optimism och vilja till förändring. Här finns förslag och krav som den fortsatta diskussionen behöver ta fasta på och som politiker på alla nivåer måste ta på allvar, inte minst kravet på "återbäring".

URBAN ENGVALL

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan,

751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00,

e-post: kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Kontakta Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand,

tel. 0611-254 00, e-post: harnosand.stift@svenskakyrkan.se

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00, e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien åålmegeeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell,

May Jönsson og prest Einar Bondevik.

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegeen beajjetje áejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,

Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trosopplæring: Toamma Bientie

Vikar: Margrethe Kristin Leine Bientie

Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd

mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

Gærhkoeeveljeme t 2015

Til høstens kirkevalg stod Aina Toven Malum på lista til Saemien Åålmegeeraerie som ble presentert i forrige nummer av DD. Dessverre døde Aina brått den 21. juni. Like før hadde hun blant annet deltatt som seminarleder på Samisk kirkeråds Kirkelivskonferanse i Tromsø.

Aina ble begravet fra Singsås kirke 3. juli der også representanter fra Saemien Åålmege var tilstede.

Fler samiska texter finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge

Telefon (mobil): 0047 474 53 902

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktør og ansvarlig utgivare:

Einar Bondevik, adress ovan.

Biträdande redaktör Urban Engvall,
Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82,
E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2015: 140 kronor.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration

Prenumerations- och adressfrågor hanteras av

tidningens distributör Nordic Gateway,

e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro:

Berling Press AB.

Tryck: V-TAB, Örebro.

**Texter och bilder till
nummer 4 2015 av Daerpies Dierie
skickas senast 28 oktober till
urban.engvall@svenskakyrkan.se**

Et liv før døden

– Vi tror på et liv før døden!

Det var slagordet i en radioreklame som jeg hørte i påsken for noen år siden – høytiden som bærer med seg håpet om et liv etter døden, i og med Jesu Kristi oppstandelse fra de døde.

Slagordet i radioreklamen spiller på den tilsynelatende motsetningen mellom et liv etter døden og et liv før døden. Det fikk meg til å tenke:

– Er det virkelig slik at kristne ikke tror på livet her og nå?

Riktignok er det riktig at kristendommen er opptatt av et evig liv, og dermed også et liv etter døden. Men betyr det dermed at livet som vi lever i det daglige ikke har noen verdi i seg selv?

Hvis vi tar Jesus som eksempel, er det mulig å se at han brukte sitt liv før døden til å utføre nestekjærlige handlinger overfor dem som han møtte på sin vei: han ordnet med vin i et bryllup, helbredet syke, sørget for mat til dem som var sultne, var sammen med tollere og syndere – og beskyttet sine disipler mot storm og uvær.

Hvorfor skulle Jesus møte sine medmennesker på den måten hvis livet før døden ikke har noen egenverdi?

La oss forsøke å granske grundigere hva som kan være en bibelsk forståelse av dette.

Apostelen Paulus skriver dette i sitt brev til Titus, kapittel 2, vers 14:

For Kristus ga seg selv for oss for å løse oss ut fra all urett og rense oss så vi kan være hans eget folk, som med iver gjør gode gjerninger.

Bibelen forteller altså her at det å leve i tilgivelsen – at Kristus har løst oss fra urett og renset oss fra synd – skal være en drivkraft for oss til å gjøre godt mot vår neste.

Gjelder det før eller etter døden? Jeg tror at flere enn meg vil svare at det er åpenbart at disse gode gjerningene hører hjemme i det nåværende livet, i livet før døden.

Og vår neste kan være hvem som helst av dem som vi treffer eller tenker på i løpet av en dag – det være seg foreldrene som er lykkelige over det nyfødte barnet, tiggeren på gata, den lille jenta som trenger hjelp til å krysse veien, gutten som behøver plaster på kneet etter at han har falt med sykkel, kvinnen som gleder seg over å ha klart å ta fagbrev, ekteparet som har fått det vanskelig i samlivet eller den gamle som er trøtt og sliten

og har behov for hvile og pleie.

Du vet selv hvem som er din neste og hva vedkommende trenger.

Og i forhold til alle disse medmenneskene er det ifølge Bibelen helt avgjørende at de kristne med iver og glød forsøker å bringe litt kjærlighetslys inn i deres hverdag.

Det minner meg om Jesu ord i Bergprekenen:

Alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, det skal også dere gjøre mot dem. For dette er loven og profetene (Matteus evangeliet, kapittel 7, vers 12).

Den gylne regel, som dette bibelverset kalles, er ikke mulig å oppfylle i sin fulle bredde. Men verset gir en pekepinn på alle de gode og kjærlighetsfulle handlinger som det er Guds vilje at vi skal utføre. Ja, dette sammenfatter faktisk hele loven, forkynner Jesus.

Og disse gjerningene hører til den dennesidige verden, ikke himmelriket som skal komme.

Så derfor er det helt innlysende at også kristne med stor frimodighet kan si: – Vi tror på et liv før døden!

TEKST OG FOTO:
LARS JOHNSEN

Bijbeletekste Elmierijhke jñ maanah

Dellie learohkh böötin jñ Jeesusem gihtjin: "Gie stööremes elmierijhkesne?" Dellie onne maanam gohtje jñ dam dej uvte tjöödtjehte jñ jeahta: "Saatnan dijese jeaham: Juktie idie jarkelh jñ maanine sjädtede, dellie idie elmierijhkesne bäetieh. Dähte guhte onne maanine sjädta goh daate maana, dähte stööremes elmierijhkesne. Jñ dähte guhte onne maanam mov nommesne däastohte, mannem däastohte.

Aellede älkosth aktem dejstie unnemistie! Manne dijese jeaham: Dej Leah eengkelh elmierijhkesne gäeh iktesth mov Elmien aehtjien ääredäjjam vuejnieh. Almetjebaernie gujht bäateme gorredidh dejtje gäeh gaarvanamme.

Mehten vaentjele/
Evangeliet etter Matteus
18,1-5.10-11

Mirja Krihke Mortensson Kvistad (Plassje) aahkan faerhmesne, Ann-Kristin Mortensson (Plassje). Dah guaktah lohkeeminie "Mijjen gærhcoe-gærja".

"Mijjen gærhcoe-gærja" vadtesinie

Saemien Åålmege Mijjen gærhcoe-gærja-m vadtesinie maanide vadta. Gærjesne maehtieh saernieh Jeesusen bijre lohkedh jñh årjelsaemien kultuvrine jñh gieline åahpenidh.

Mijjen gærhcoe-gærja abpe fualhkan sjeahta. Saemien Åålmegeaerie sæjhta maanah giéh åålmegeisnie edtjeh gærjam vadtesinie åadtjodh. Dan åvteste Saemien Åålmege byöroe maanah giéh gaske njieljien jaepien jñh luhkien jaepien båeries. Båetije jaepiej edtja jaarhkelidh gærjah vadtesinie maanide giéh njieljien jaepien båeries.

LAARINE ÅAHPENIDH

Åadtjoe lohkedh guktie Laara åadtje saernieh Jeesusen jñh gærhcoe bijre govledh. Boelhetj mah aejlies gærjesne tjaalasovveme jñh årjelsaemien åssjalomesh jñh vuekieh gærjesne ektine Leah. Naemhtie Laara altese sliekten, eatnemen, dajven, jaahkoen jñh åssjalommesie lihkebe båata. Guvvieh hov buerie domtoem nænnoestieh gosse gærjam lohkebe.

– Hijven guvvide vuartasjidh! Manne

aaj provhkiem giedtesne årrodh, Nejlå Mortensson jeahta gosse gærjam vadtesinie åadtjeme. Eadtjohke soptseste gosse gærjam giéhtjedeminie.

GIELEM NÆNNOSTEMINIE

Saemien gærhcoe-aerie gærjam dorjeme. Tjælie Anne-Grethe Leine Bientie jñh guvviédæjja Ellen Sara Reiten Bientie ligan ektesne barkeme gærjam darjodh. Gærja årjelsaemien giélesne tjaalasovveme jñh dan mænngan daaroen giélese jarkoestamme. Numhtie gærja mahta viehkine sjédtedh dejtie giéh sijhtieh giélem lieredh jñh nænnoestidh. Gærjesne aaj baakoelæstoe. Dovne dah baakoeh mah laavloemidie, baakoelæstosne minngiegietjesne tjaaleme.

TEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Samisk kirkebok

Samisk kirkeråd har utgitt en ny bok "Vår kirkebok". Det er en familiebok som passer barn i ulike aldre. Menighetsrådet i Samisk menighet deler ut "Vår kirkebok" til medlemmene mellom 4-10 år dette året. Senere vil boken bli delt ut til alle firåringer. Boken er tospråklig, med sørsamisk som hovedspråk og norsk som hjelpespråk. Boka har bilder og fortellinger om Jesus og gir et innblikk i sørsamiske barns hverdag og språk.

Bueriesjuggedse gaskeviermesne

Göökte hearrah, Einar Bondevik jñh Bierna Leine Bientie, bijlesne Mussierisnie barkeminie.

Jijnjesh hearrah daebpene årjene sijhtieh bueriesjuggedsem saemien giélesne jiehtedh gosse gyrhkesjeminie. Geerve badth gosse eah maehtieh dam giélem. Viehkien mietie gihtjeh.

Åarjelsaemien hearra Einar Bondevik ussjede hijven jis båeries hearra Bierna Leine Bientie dejtie tekstide lähka, guktie mahta dam lohkedimmiem gaskevarman biéjedh. Dellie gaajhkesch maehtieh govledh guktie lohkedh gosse Biernam gaskeviermesne goltelieh.

MUSSIERSNIE GAAVNESJIGAN

Gåessie maehtien gaavnesjidh? Einar gihtjie. Gåabpatjahkh fealedeminie iktesth. Akten aejkien Bierna årjese bijline vuelkieminie jñh Einar noerhtese. Mejtie sjeahta Mussierisnie gaavnesjidh? Ojhte dellie Einar datamasjinem jñh mikrofovnm buakta jñh Bierna prihtegem jñh beapmoem. Gaavnesjigan jñh Bierna åadtjoeji dejtie liturgije-tekstide lohkedh.

Daelie maehtede Biernam Saemien åålmege gaskeviermie-sijjesne www.samiskmenighet.no govledh.

TEKSTE JÏH GUVVIE:
ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Sørsamisk lydfil

Når prester skal lyse velsignelsen på sørsamisk i gudstjenesten, kjenner mange seg utrygge på uttalen. Nå kan de finne hjelp i sørsamisk lydfil på Samisk menighet sin hjemmeside på Internett: www.samiskmenighet.no – velg "RESSURSER". Innspillingen av denne lydfilen skjedde mens Einar Bondevik var på vei nordover langs E6 og Bierna Leine Bientie var på vei sørover langs den samme veien. De møttes i Mosjøen, rigga til innspillingsutstyr, drakk kaffe og hadde ei koselig stund i Biernas bil.